

Tirebolu Çevresinde Yerleşik Halk İnanışları

Common Folkloric Beliefs Around Tirebolu

Mustafa BAŞ*

Özet

İnsanlık var olduğu andan itibaren bir şeyler inanma ve bağlanma duyguları ile birlikte yaşamış, inanç ve inanma, olmazsa olmaz bir olgu olarak onunla hep var olmuştur. Bu olgu, toplum ve fertler arasındaki ilişkileri düzenlemiş, bunu bazen yasal ve dini yaptırımlarla, bazen de sosyal yaptırımlar da gerçekleştirmiştir. Sosyal yaptırımlar, yazılı olmamakla birlikte varlıklarını toplumla sürdüren ve toplum fertleri tarafından uyulması gereken gelenekler ve görenekler diye de adlandırabileceğimiz örf, âdet, teamül, anane gibi sosyal normlardır. Her toplum, toplumsal varlığını devam ettirebilmek için bunlara değer vermiş, muhafaza edip yaşatmıştır. Nesillerden nesillere aktararak varlığını devam ettiren örf, âdet, gelenek ve görenekler içinde halk inanışları da önemli bir yer işgal etmiştir. Dini inanışlarının yanında, halk arasına yerleşmiş ve canlılığını koruyan inanışlar halkın içerisinde yaşatılarak bunlara dini anlam taşıyan anlamlar yüklenmiştir. Bu inanışlar, din olmamakla birlikte kesin olarak din olgusundan da ayrılmayan, bazen de din ile iç içe yaşayan ve dini isimlendirmelerin halka göre algılanış ve hayata geçiriliş biçimi olmuştur. Tamamını Oğuz Türklerinin Çepni Boyundan insanların oluşturduğu Tirebolu İlçesinde de halk inanışları yakın zamana kadar toplumsal hayatın vaz geçilmez bir parçası olarak varlığını sürdürmüştür. Yaşmaklı Kıranı (Tepesi) efsanesi, Mayıs Yedisi denilen 20 Mayıs'ta denizde taş dönerek dilek tutmalar, mezarlık bölgelerinde görülen hortlaklar, yeni doğmuş bebeğin ciğerini yiyen cadılar, değirmen ve pınarlarda karşılaşılan

---

* Doç. Dr. Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi İslami İlimler Fak. Felsefe ve Din Bilimleri Bölüm Bşk.

ecinniler vb. gibi olgular yakın zaman kadar varlığını devam ettirerek hal arasında yaşamıştır.

Anahtar Kelimeler: İnanış, Tirebolu, Cadı, Yaşmaklı Tepesi, Hortlak, Doğum.

Abstract

Since their existence, humanity has lived with feelings of belief and attachment, and belief and believing have always been with them as a sine qua non. This phenomenon has regulated the relations between society and individuals, sometimes with legal and religious and sometimes with social sanctions. Social sanctions are social norms such as custom, manners and folk which can be named as traditions and customs that are not written but should be followed by the members of society. Every society has valued and protected and sustained these in order to maintain its social existence. Folkloric beliefs have also occupied an important place in manners, customs and traditions that have been passed on from generation to generation. In addition to religious beliefs, folk wisdom that have ingrained in the public and maintained within the society, have along the time received religious meanings. These beliefs are – although not being a religion but still not exactly segregated from the religion – sometimes intertwined with religion, persuasion and realization of religious denominations by the society. The folk wisdom in Tirebolu District which is entirely composed by the Cepni clan of Oguz Turks, continued to exist as an indispensable part of social life until recently. The Legend of Yasmaklı Hill, pouring of stone to seaside with wishes on 20th May which is called the called “Seventh May”, making wishes, the ghouls seen in the cemeteries, the witches who ate the newborn baby's lungs, the evil spirits encountered in the mills and springs are all cases that existed in the folk wisdom until quite recently.

Key Words: Belief, Tirebolu, Witch, Yasmakli, Ghouls, Birth

Toplum hayatında fertler ve topluluklar arasındaki ilişkileri düzenleyen yasal ve dini yaptırımlar gibi sosyal yaptırımlar da vardır. Bunlar, yazılı olmamakla birlikte varlıklarını toplumla sürdüren ve toplum fertleri

tarafından uyulması gereken gelenekler ve görenekler diye de adlandırabileceğimiz örf, âdet, teamül, anane gibi sosyal normlardır. Bu sosyal normlar yaptırım güçleriyle, kimi zaman zorlayıcı, kimi zaman da özendirici ve ödüllendirici tepkileri ile toplum fertleri üzerinde baskı kurmaktadır.¹ Dünya üzerindeki bütün toplumların bu bağlamda birbirlerinden ayrıldıkları ve tanındıkları kendilerine özgü adet ve ananeleri vardır. Her toplum, toplumsal varlığını devam ettirebilmek için adet ve ananelerine değer vermiş, onu muhafaza edip yaşatmıştır. Örf, adet ve ananeler, her toplumun özelliğinin sembolü ve görüntüsüdür. Özellikle Türk toplumunca bu örf, adet ve ananeler, töre ismiyle yaşatılıp toplumu ayakta tutan en önemli unsur olarak sosyal hayatta yerini almaktadır. Töreden uzaklaştığında toplumsal çöküşün başladığı, bağlı kalındığında da güçlü ve sağlam toplum yapısının korunduğu Orhun Abidelerinde şöyle dile getirilmektedir: “...O zamanda kul kullu olmuştu. Cariye cariyeli olmuştu. Küçük kardeş büyük kardeşini bilmezdi, oğlu babasını bilmezdi. Öyle kazanılmış, düzene sokulmuş ilimiz, töremiz vardı. Türk, Oğuz beyleri, milleti, işitin: Üstte gök basmasa, altta yer delinmese, Türk milleti, ilini töreni kim boza bilecekti?”²

Nesillerden nesillere aktarılarak varlığını devam ettiren örf, âdet, gelenek ve görenekler içinde halk inanışları da önemli bir yer işgal etmektedir. İnsanlar, dini inanışlarının yanında, halk arasına yerleşmiş ve canlılığını koruyan inanışları da yaşatmakta, bunları gerçek dini anlam taşıyan olgular olarak algılamaktadır. Halk inanışları, din olmamakla birlikte kesin olarak din olgusundan da ayrılmayan, algılanması açısından bazen din ile iç içe yaşayan ve dini isimlendirmelerin halka göre algılanış ve hayata geçiriliş biçimidir. Toplumların yaşadıkları tarihi süreç içerisindeki ilk dönemlerine kadar geri giden kökleri bulunmakta, canlılıklarıyla günümüze kadar uzanmaktadır. Yazılı veya sözlü olarak nakledilenlerin bir kısmı varlığını devam ettirmekle birlikte, bu inançların bir kısmı da zaman içerisinde yok olmaktadır.³

İnsanlık tarih sürecinde var olduğu andan itibaren bir şeyler inanma ve bağlanma duyguları ile birlikte yaşamıştır. İnanç ve inanma, insanın olmazsa olmaz bir olgusu olarak onunla birlikte hep var olmuştur. Kelime olarak sözlüklerde; “Bir şeyi doğru olarak benimsemek, birini doğru sözlü

¹ Ayşe Başçetinçelik, “Adana ve Çevresinde Gelenek ve Görenekler” <http://turkoloji.cu.edu.tr/CUKUROVA/makaleler/28.php>

² Muharrem Ergin, Orhun Abideleri, İstanbul, 2003, Bilge Kağan. Doğu Cep. 18.str, 28

³ Bkz. Yaşar Kalafat, "Türk Dünyası Tarih Çalışmalarında Halk İnançlarının Önemi" , Milli Folklor, Sayı 44, Ankara, 1999, 88

olarak bilmek, güvenmek, bir şeyin varlığını, doğruluğunu kabul etmek, sevecek, güvenecek ve bağlanacak en yüksek varlık olarak bilmek, iman etmek, kanarak aldanmak.” anlamlarına gelen inanma, insanın fitri bir olgusudur.⁴ İnanmanın eyleme dönüşmüş hali olan inanç ise; “ Bir düşünceye gönülden bağlı bulunma, Tanrıya, bir dine inanma, iman, itikat, birine duyulan güven, inanma duygusu, inanılan şey, görüş, öğretisi.” anlamlarına gelmektedir.⁵ İnanç ve inanma tabirlerinden hareketle halk inancı, halk tarafından bir olguyu, eylemi, fikri doğru olarak benimsemek, doğruluğunu kabul etmek ve inanılan bu şeylere güven duyarak gönülden bağlanmak olarak açıklanabilir. Halk inanışları ve folklorun alanı halkbilimidir. Halkbilimi kültürel muhteva, kültürün yapısı bağlamında insan ve insan davranışları konularının tahlilinde başvurulacak en önemli sosyal bilimdir. Bu özelliğiyle halkbilim, sosyal ve beşeri bilimlerin öğretilerinin, alanlarının ve yöntemlerinin bazen birleşip örtüştüğü çoğunlukla da kesiştiği bir kavşak konumundadır. Bir topluluğun geleneksel ve anonim dünya görüşünü ve bunun dışavurumları olarak kabul edilen, söz, hareket ve nesneye dayalı ifade edilen her türlü anlamlı formu, bunların oluşumlarını, geliştirilip ve pekiştirilmelerine yönelik iletişim olaylarının içinde konu eder.⁶

Halk biliminin konusu olan halk inanışları, toplumların din değiştirmelerinde girdikleri yeni dine de taşınmaktadır. Bu bağlamda Müslüman olan bazı Yahudi ve Hıristiyanların kendi kutsal anlatımlarındaki hurafeleri ve kitaplarında anlatılan masalları İslam'a soktukları gibi Türkler de Müslüman olduktan sonra eski dönemden kalma bazı inanç ve geleneklerini İslam'ın ilkesi imiş gibi koruyarak muhafaza etmişlerdir.⁷ Toplumların hayatlarını derinlemesine etkileyen bu adet inanç ve gelenekler, yeni oluşmakta olan kültürün özelliklerine göre şekillendirilmiş, aralarında yeni girilen din ile bir uyum sağlanmıştır. Böylece İslam'ın safiyetine hurafeler bulaşmış, canlı tutulan bu hurafeler zaman içerisinde din gibi algılanarak terki mümkün olmayan davranışlar haline dönüşmüştür. Bu inanışlar, toplumsal hayatta teknik gelişmelerden evlenmeye, doğuma, ölüme kadar sosyal hayatın her alanında yer almıştır. Bu inanışların bir kısmı cin, peri, karabasan, al karası

---

⁴ Heyet, Türkçe Sözlük I-II, Ankara, 1998, I/1080 TDK Yay.

⁵ Türkçe Sözlük, I/1080

⁶ Özkul Çobanoğlu, "Kültürlerin Diyalogu Veya Diyalogsuzluğu Bağlamında Halkbilimi Çalışmalarının Yeri Ve Önemi" Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları 149-164 (HÜTAD), 2017, 156

⁷ Abdulkadir İnan, Hurafeler ve Menşei, Ankara, 1962, 39 DİB Yay.

gibi çoğunlukla tabiatüstü bir tecrübeye dayanan memoralardan⁸ oluşmaktadır.

Giresun bölgesinde yaşayan Çepni boyları arasında hemen hemen ortak olan bazı halk inanışları varlığını devam ettirmektedir. Bu inanışlardan bir kısmı günümüzde eski etkinliklerini kaybetmiş olmakla birlikte yoğun olarak yaşandığı dönemlerde halk kitlesi üzerinde etkin bir şekilde varlıklarını sürdürmüşlerdir. Giresun Kültür Sempozyumunda sunulan "Giresun Yöresinde Bazı İnanışlar" başlıklı tebliğde yüzden fazla inanışın varlığına işaret edilmiştir. Bir kısmı günümüzde unutulmuş olan bu inanışlar kırsal kesimlerde daha fazla etkin bir rol üstlenmişlerdir. Bu tebliğde sayılanların bir kısmı yakın zamana kadar Tirebolu ilçesi sınırlarında da inanılan halk inanışları olarak varlığını sürdürmüştür. Ancak ilçede özellikle Al Bastı, erişik-erüşük, mezar beklenmesi, hortlak ve ecinni hikayeleri, Yaşmaklı efsanesi gibi inanışlar öne çıkan inançlar olarak dikkat çekmiştir.

a) Doğum sonrası Al Bastı veya Al Karası: Al Karasını Beydilli şöyle açıklamaktadır; Al basması, al ruhuna bağlı bir hastalık olarak "Karabasan" veya "Karamat" gibi her türlü kötülük ve eziyetin, şeytanlarla ilgili olduğunu gösterir. Al karası ile ilgili inanışa göre; hamile kadın çok kan kaybettiği zaman, hayalet görmeye başlar, korktuğu şeyler gözünün önüne gelir. Yalnız kaldığında da korktuğundan Al basar. Al basmış kadın baygın hale gelir, Al Karısı (Hal Anası) göğsüne çöküp nefesini keser, kadının ciğerlerini çıkarıp götürür ve yıkayarak yemek ister. "Al basmış" hamile, korku içinde kalır ve üstünde ağırlık olduğu için sayıklar, yemez, içmez ve nefesi daralır.⁹ Doğum esnasında inanılan bazı uygulamalar eski inançların bakiyeleri olarak yaşamaya devam etmiştir. Bunlardan bir kısmı doğum yapan anne ile bebeğin korunması ile ilgili olarak doğumun ilk, ikinci, yedinci, dokuzuncu, kırkinci

---

⁸ Memoralar çok kere tabiat üstü ferdi tecrübeye dayanan öteki dünya gibi farklı bir boyutta oluşları ile cin, peri şeytan, alkız, karabasan, gibi varlıklar ve ruhlarla insanların aynı vasatı paylaşmaları, dokunma, hissetme, konuşma, rüya gibi yollarla kurulan iletişimleri içeren bir olgudur. Memoralar efsanelerde olduğu gibi yer alıp malzemelerini oluşturdukları konuşma biçimine göre şekillenirler ve icra edildikleri bağlamda yer alan temel öğelerle anlatan ve dinleyen konuşma yoluyla kurduğu ilişki, konuşma biçiminin yanı sıra kişisel ve geleneksel özelliklerinden kaynaklanan pek çok unsurdan etkilenecek şekillenirler. Bkz. Yaşar Kalafat, Memoralar-Asrtral Dünya Mitolojik Boyut, Ankara, 2018, 13 Berikan Yay.; Özkul Çobanoğlu, Türk Halk Kültüründe Memoralar ve Halk İnançları, Ankara 2003, 42 Akçağ Yay.

⁹ Celal Beydilli, Türk Mitolojisi Ansiklopedik Sözlük (Çev. Eren Ercan), Ankara, 2004, 34-35

gününde ve yıldönümünde yapılır. Korunma için maden(demir, bıçak, maşa), bitki (süpürge), toprak (taş-kaya), su, ateşten medet umulur. Korunma, al karası, karakura, cin gibi görünmeyen ve fenalık yapabileceklerine inanılan güçlere karşı yapılır.¹⁰

Tirebolu civarında da yakın zamana kadar özellikle kırsal kesimlerde doğum yapan anne ve çocuğun korunması için yatmış oldukları oda mutlaka ışıklandırılır, yastığın altına bir bıçak konulur, yatağın baş tarafında bir mushaf ve yakına süpürge konulurdu. Bunlar anne ve çocuğa zarar vereceğine inanılan Al Karası-Albastı başta olmak üzere diğer kötü amaçlı varlıklardan korunmak için uygulana gelmiştir. Al Karası inancı ile ilişkili olarak halk arasında "Erişik- Erüşük" olarak adlandırılan bir başka inanış da varlığını devam ettirmiştir. Bu inanışa göre özellikle cadı-cazı olarak varlığını devam ettiren ve çocuk ciğerleri ile beslenen bazı kimselerin bulunduğu, bu kişilerin köpek, kedi ve keçi gibi hayvanların şekillerine büründüklerine, uçma yeteneğine sahip olduklarına yeni doğmuş çocukların ciğerlerini yiyerek varlıklarını devam ettirdiklerine inanılmıştır.¹¹ Cadı kelimesi, yeni doğmuş bebeklerin ve hayvan yavrularının ciğerini yemek suretiyle insanlara ve hayvanlara zarar veren, olağanüstü özelliklere sahip, genellikle kadın olarak tasvir edilen, ancak erkeklerden de olabilen varlıklar olarak ifade edilmişlerdir. Kılık değiştirme, uçma gibi olağanüstü özellikleri anlatılan cadıların, halktan kişiler olduğu, cadılık isini yaptıkları mahallerde normal insan gibi hayat sürdükleri veya yaşadıkları civar köylerden geldikleri nakledilmiştir.¹²

Tirebolu Avcılı köyünden cazı ile ilgili bir anlatımda, köyde yaşayan ve cazı olduğundan şüphelenilen bir kadının masum olan çocuğun ağzına tükürmesiyle büyüünü kaybettiği, bir başka anlatımda da eve gelen kediden şüphelenilerek dövüldüğü ve pencereden atıldığı, ertesi gün bir kadının elinin yüzünün yara bere içerisinde kaldığının görülmesi üzerine kimin dövdüğünün sorulduğu, kimsenin dövmediğinin öğrenilmesi ile cadı olduğunun anlaşıldığı ifade edilmiştir.¹³ Babaannem tarafından anlatılan benzer bir olayda da, akşam alacakaranlığında bir keçinin yeni doğum yapmış kadının bulunduğu evin etrafında dolaştığının görülmesi üzerine evden uzaklaştırılarak kovalandığı, fraklı (ince çubuktan örülmüş çit) olarak anılan çitlerden atlayınca yakın

¹⁰ Bkz. Yaşar Kalafat, İslamiyet ve Türk halk İnançları, Ankara, 2009, 28, Berikan Yay.

¹¹ Abanoz Küçük, Doğu Karadeniz Yöresi Doğu Sonrası İnanış ve Uygulamalarında Cadı / Obur, Karadeniz, Yıl 3 Sayı 12, 132

¹² Bkz. Abanoz Küçük, 126-127

¹³ Bkz. Abanoz Küçük, 130-131

keçinin kaybolup yakın köylerden birinde yaşayan ve cazı olduğundan şüphelenilen şahsın bahçelere doğru koşarak izini kaybettirdiği nakledilmiştir. Don değiştirme veya dona girme olarak bilinen benzer inanışların farklı bölgelerde de bulunduğu, Diyarbakır yöresinde Sarı Albastı'nın keçi, kedi ve tilki donuna girdiği,¹⁴ Kocaeli yöresinde de Lohusa Cini olarak adlandırılan varlığın da kara kedi, oğlak, keçi teke gibi hayvanların görünümünde geldiğine inanılmıştır.¹⁵ Yeni doğan çocukları uçma yeteneği olan ve evlere bacalardan giren cadıların kötülüklerine karşı korumak için yöre halkı bacalara diken koymuş, bacadan eve girmeye çalışan cadının vücuduna batan dikenin kanını akıtması sonucunda sihrinin gideceğine inanmıştır.¹⁶

Erişik-Erüşük olgusunun isimlendirilmesi de cadının çocuğa erişerek ciğerini yemesi, zaman içerisinde güçsüz düşürerek ölüme götürmesi (kendine cadı erişmesi) sebebiyle verilmiştir. Hangi çeşit olduğunu tespit edemediğimiz bu hastalığa tutulan çocukların, kısa zaman içerisinde zayıfladıkları, güçten düşerek hayatlarını kaybettikleri nakledilmiştir. Üst üste doğan çocukların yakalandıkları hastalıklar sebebiyle ölmeleri de bu inanışla açıklanmıştır. Tıp alanında günümüzdeki gelişmeler ve anılan dönemlerde doktor yokluğu sebebiyle ne olduğunu bilemediğimiz bu hastalık, teşhis konulup tedavi edilemeyince cin, peri ve cazı gibi inanışlarla açıklanmaya çalışılmıştır. Erişik-Erüşük'e tutulan çocukların tedavisinde o dönemlerde Yeniköy Mah. Cami İmam-Hatibi olan dedem Hacı Rasim BAŞ tarafından boş penisilin şişelerine farklı otların kaplumbağa kanı da karıştırılarak kaynatılması ile yapılan kullanılmıştır. Farklı köylerden bu ilacı almak için gelenlere ve ilacın kaynatılma safhasına bizzat şahit olunmuştur. Ayrıca çocuklara başta Ayet'ül Kürsü olmak üzere dualar okunması da dedem tarafından ilaç almaya gelenlere tavsiye edilmiştir. İlacın kullananlar üzerinde olumlu etkilerinin olduğu dillendirildiğinden benzer vakalarda dedemden ilaç almaya gelenlerin arkası kesilmemiştir. Günümüzde beslenme düzeyinin ve sağlık hizmetlerinin ileri seviyede olması benzer hastalıkların ve inanışların varlığının sosyal hayattan çıkmasına sebep vermiştir.

b) Mayıs yedisinde ada veya denizde taş dolanma: Türkler'de İslam olmadan önce benimsenmiş taşla ilgili inançlar ve adetler vardır. Bunların İslami hayat içerisinde ilaç ve şifa, çocuk doğurmak veya aksi olarak, tılsım, sihir, uğur, dilek ve adak, yemin, yağmur, kar yağdırmak v.b. gerekçelerle

¹⁴ Bkz. Memoratlar, 53

¹⁵ Bkz. Memoratlar, 114-115

¹⁶ Bkz. Abanoz Küçük,132

devam ettirildiği kaynaklarda yer almaktadır.¹⁷ Bu inançta, sıra ile ister cismin bir içkin kudret ve kuvveti havi mana veya o cisim, o maddeye yerleşmiş ruhlar, sahipler (izi) olsun, nihayet dini etkiyle bu türlü tılsım, keramet, büyü v.b. onları reddetmiş bile olsa, dinle yan yana durduğu ve araya araç olarak taş girse, ondan bir fayda, bir çıkar beklense bile Allah varlığına yöneliş ve dini dualarla bu gibi hareketlerin beraber yürütülmek istenildiği anlaşılmaktadır. Taşla ilgili işlemlerde, yerine, alışkanlığa, usule göre, Fatıha, İhlas, Yasin sürelerinin okunması, Kelime-i Şahadet, Tekbir getirilmesi ... bunu göstermektedir.¹⁸

Bu gün ilçe hastanesi ve ortaokulun önünde yer alan yalıda bulunan ve sahil yolu yapıldıktan sonra kıyıya iyice yaklaşmış olan Çifte Taşlar, Mayıs yedisini törenlerinde etrafında dönülen taşlardı. Aralarından sadece bir kayığın geçebileceği kadar mesafe olan bu iki kaya parçası kiralanan kayıklarla ziyaret edilir, kayaların her ikisini de içine alan bir daire çizilerek yapılan ziyaretlerde etrafında yedi defa dönülürdü. Bu dönüşlerde dilekler tutulur, her dilek için kayaya yumurtalar atılır, bereket sembolü olarak da ekmek parçaları da fırlatılırdı. Kayaların etrafında yapılan yedinci turda iki kayanın arasından geçilir, denize para fırlatılır ve sahile dönülürdü. Karaya çıkarken kayığa hangi ayakla binilmiş ise o ayakla çıkılırdı.¹⁹ Bu taşlar "Deniz taşı, kum saçtı- Taşın boyunu aştı, Niyazi'yi sorarsan - Çifte taştan yük saçtı." şeklinde mahalli türküler ve tekerlemelere de konu olmuştur.²⁰ Halen Giresun'da bu gelenek Aksu Şenlikleri olarak sürdürülmekte, Aksu deresinin denize döküldüğü alanda toplanan halkın içerisinde genç kızlar ve kadınlar yedi çift taşı denize atarak dilek tutmakta, daha sonra Hamza taşı olarak adlandırılan taşla el sürülüp etrafında dolanılmakta bu yapıldıktan sonra dileklerin kabul olacağına inanılmaktadır.²¹

Yaşmaklı Kıranı (Tepesi) Efsanesi: Dağlar, tarihinin her döneminde dini hayatın merkezinde bulunmuş, kutsallar arasında bulunması gereken yerini almıştır. İnsan tasavvurları, her zaman dağlarda odaklanmış, onların

¹⁷ Hikmet Tanyu, Hikmet, Türklerde Taşla İlgili İnançlar, Ankara, 1968, 34 AÜİF Yay.

¹⁸ Tanyu, 189-190

¹⁹ Bkz. Ülkü Kara Düzgün, "Giresun Adak Yerlerinde Tespit Edilen Çeşitli Uygulama, inanış ve Efsaneler" Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt 2/7, Bahar 2009, 150-151; Kaynak Kişi Ayhan Yüksel (Araştırmacı-Tarihçi), Görüşme tarihi 13.11.2018

²⁰ Kaynak Kişi Ayhan Yüksel, Görüşme tarihi 13.11.2018

²¹ Bkz. Bilgehan Atsız Gökdağ-Nazım Kuruca, "Giresun'daki Eski Türk İnançlarının İzleri" Giresun Kültür Sempozyumu Bildiriler Kitabı I-II, İstanbul, 1998, II/424, Giresun Belediyesi Kül. Yay.

yüceliğinde ve gizemliğinde sırlar aramış ve orada müşahede ettiklerini farklı anlamlarla yorumlamıştır. Bu sebeple her dönemde cazibe merkezler olmuşlar, şiirlere konu edilmişlerdir. Yüceliklerinde dini anlamlar ve anlayışlar aranılmış, sonsuzluğun estetikleri kabul edilerek harikalar olarak görülmüş, yükseklikleri ile tanrı düşüncesine götüren bir yol olarak kabul edilmiştir.²² Zirveleri gökleri deler gibi yükselen ve başları bulutlar içinde kaybolan dağlar, tanrı ile konuşur ve ilgi kurar gibi düşünülmüşler, göğün direği, yeri bastıran ve tanrıya giden en yakın yol olarak algılanmışlardır. Bu sebeple Orta Asya'daki dağların çoğu tanrı ile ilişkilendirilerek isimlendirilmişlerdir.²³ Kurbanlar, yüksek dağ tepelerinde kesilmiş, toplumda ün kazanmış saygı duyulan kimselerin mezarları yüksek dağ başlarına yapılmıştır.²⁴ Bu anlayışın kültürdeki derin izleri tarihin her döneminde devam etmiş, Türklerin Müslüman olmalarından sonra da, dağ ile ilgili inanışların bir kısmı benzer özelliğini sürdürmüştür.²⁵

Tirebolu yöresinde de farklı dağlara özel anlamlar yüklenmiş, bu tepeler etrafındaki köyler orada yatan kişilerin isimleri ile anılmıştır. İbrahim Şeyh, Hasan Şeyh ve yayla yollarında bulunan Güvende (Güvenç Abdal), Ahıl Baba gibi isimlendirmeler bunların tezahürleri olmuşlardır. Eski dönemlerde yaylaya çıkılırken yaya yolu üzerinde bulunan Yaşmaklı Kıranı'nın isimlendirilmesi de yine dini anlamlı bir efsane ile ilişkilendirilmektedir. Farklı anlatımları bulunan rivayetlere göre; "Yayla yolunda mola veren ve geceleyen bir Rum kızı başındaki yaşmağı (tülbendi) yakınında eğik olarak duran bir ağacın tepesine bağladığı, sabahleyin kalktığı anda ağacı ve yaşmağını göremediği, başını yukarıya doğru kaldırdığında yaşmağını ağacın tepesinde bağlı olarak gördüğü, yaylaya çıktığında geçirdiği gecenin hangi gece olduğunu komşuları olan Müslümanlara sorduğu, bin aydan daha faziletli Kadir Gecesi olduğunu öğrenince de Müslüman olduğu, yaylaya giden bu yolu da tamir ettirdiği nakledilir.²⁶ Yine yaşlılardan dinlediğim bir başka rivayette ise; "Ramazan ayına denk gelen yayla göçü esnasında Yaşmaklı Kıranının olduğu yerde mola verilerek gecelenildiği, sabaha yakın bir vakitte çocuğunu emzirmek için kalkan bir gelinin ormandaki bütün ağaçların secdeye geldiğini

²² Diana L. ECK, "Mountains Md."The Encyclopedia of Religion I-XII, ABD, 2005, IX/6212, Thomson Gale Co.

²³ Bahaeddin İnan, Türk Mitolojisi I-II, İstanbul, 1971, II/283 Kültür Bak. Yay ; Abdulkadir İnan, Eski Türk Dini Tarihi, İstanbul, 1976, 32, Kültür Bak. Yay

²⁴ Bkz. Ögel, II/290

²⁵ Bkz. İnan, 32

²⁶ Bkz. Gökdağ- Kuruca, II/425

ve her tarafın düz olduğunu gördüğü, kendisine kimsenin inanmayacağından endişe ederek şahit olması için yaşmağını en yüksek ağaçlardan birinin uç kısmına bağladığı, sabahleyin gördüklerini anlatarak gecenin Kadir Gecesi olduğunu söylediği, anlattıklarına kimse inanmayınca, sözlerinin doğruluğunun ispatı olan ağacın tepesindeki yaşmağını gösterdiği, bölgenin bu olaydan sonra bir hatırlama nişanesi olarak Yaşmaklı Kıranı olarak anıldığı nakledilir.

Erik (Elik) Keçi Efsanesi : Tirebolu yöresinde yaban keçilerine ve özellikle de dişilerine ateş edenlerin bir felaket ile karşılaşacağına inanılır. Bununla ilgili olarak birçok anlatı bulunmaktadır. Boynuyoğun köyünden birinin erik keçiyi vurduktan sonra çığ altında kaldığı, bir başka erik keçiyi vurup ailecek yiyeceklerin evinin sel felaketinde yok olduğu gibi rivayetler halk arasında dilden dile nakledilmektedir. Yaban keçisine, erenlerin evliyanın keçileri olduğu, dağlarda yaşayan erenlerin bunların sütleri ile beslendiklerine dair bir algının bulunması sebebiyle erik keçi denilmekte, halk ağzında ise "elik keçi" olarak isimlendirilmektedir. Bu keçilerin sahipleri olduğuna inanılan kişilerin kendilerini besleyen hayvanlar gelmeyince, "rızkımı kesenin Allah rızkını kessin" diye beddua ettiklerine, bu hayvanlara kurşun atanın veya öldürenin koruyucuları olan bu kişiler tarafından yapılan beddua ile karşılaşacağına inanılmaktadır. Günümüzde bu gerekçeler çok fazla hatırlanmamakla birlikte yaban keçisine kurşun atmama geleneği devam etmekte ve avlanılmamaktadır. Doğal dengenin bozulması sebebiyle sayıları gittikçe artmış bulunan bu hayvanlarla ilgili uygulama, uğursuzlukla karşılaşmama korkusuyla varlığını özellikle kırsal kesimde hala sürdürmektedir.

Mezar Beklenmesi: Özellikle şehrin eşrafından ve maddi durumu iyi olan kimseler vefat ettiklerinde mezarları bekletilmekteydi. Gömülen kişinin hasımları ve kendisine düşmanca duygular besleyenler tarafında cesedinin çıkarılıp dışarı konulmasından veya mezar soyguncularından korunmak amacıyla yapılan bu uygulamaya²⁷ daha sonra dini bir kisve büründürülmüş, bekleme dini bir açıklama ile desteklenmiştir. Özellikle mevtanın mezara konulduğu ilk gecelerde salih bir zat, bir din adamı mezarı beklerse mezardaki sorgu ve sual hafif olacağı şeklinde bir inanç yerleşmiştir. Günümüzde bu uygulama devam etmemektedir.

Hortlak Hikayeleri: Hortlak hikayeleri de Tirebolu İlçesinde geçmişte sık anlatılan ve yaygın bulunan inanışlardandır. Sağlık ocağının, Dumlupınar

---

²⁷ Kaynak Kişi Ayhan Yüksel, 13.11.2018

İlkokulunun bulunduğu bölgenin Müslüman mezarlığı, Orman İşletmenin bulunduğu bölgenin de Ermeni Mezarlığı olduğu, bu alanlarla ilgili olarak sık sık hortlak hikayelerinin anlatıldığı bilinmektedir. Dumlupınar Okulunun bahçesinde fındık bekleyenlerin zaman zaman okulun içerisinde gürültüler duydukları, okulda hademelik yapanların sık sık benzer olaylarla karşılaştıkları, halk arasında anlatılan olaylardandır. Remzi Himoğlu'nun evi yapılırken kazma, kürek ve aletlerin her gece inşaat alanından atıldığı, ertesi gün bu aletlerin toplanıp inşaat alanına getirildiği, bir sonraki gün tekrar inşaat alanından saçıldığı da anlatılanlar arasında yer almaktadır. Emekli İmam Hatiplerden Hüseyin Karaca cemaatinden Saatçi Hacı İbrahim Bey'in bu inanışın aslı ile ilgili olarak kendisine anlattığı olayı şöyle nakletmektedir; "Tütün ve çay kaçakçılığının yoğun olduğu Cumhuriyetin ilk yıllarında Seliyaz yalısına kayıkla mal indiren kaçakçılar, bu malları rahat bir şekilde taşıyabilmek için birilerini kiralayıp üzerine beyaz çarşaf giydirerek, mezarlık alanı olan sağlık ocağının bulunduğu yer ile orman işletme binasının bulunduğu Ermeni mezarlığı dolaylarında hortlak görüntüsü vermek amacıyla dolaştırmışlar, halkın arasında da hortlak görüldü diye şayia çıkarmışlar. Günümüzdeki aydınlatmanın olmadığı dönemde zaman zaman ortaya çıkan ve beyazlara bürünmüş olarak görülen bu kişiler hortlak olarak algılandıklarından, halk netameli olan bu mekanlarda geceleyin dolaşmaktan kaçınmışlar. Kaçakçılar da bundan istifade ile gece karanlığında Seliyaz'da kayıktan indirmiş oldukları malları kolayca Derebaşı mevkiünden iç taraflara taşımışlardır."²⁸

Gelinin Gerdek Gecesi Eve Girmeden Önce Su Dolu Kabı Devirmesi, Eli İle Pirinç, Buğday Gibi Tahıl Bulunan Kabı Karıştırması, Kucağında Gürbüz Bir Erkek Çocukla İçeri Girmesi ve Yedi Gün Süpürge Tutmaması : Anadolu'nun bir çok yerinde benzer uygulamaları bulunan bu ritüel, düğün sonrasında gelin evine girmeden önce icra edilmektedir. Tirebolu'da düğün sonrasında gelin ve damat eve girmeden önce evin eşğinde geline bir tabak içerisinde darı, pirinç veya buğday getirilerek karıştırılması istenir. Bu uygulama gelinin elinin bereketli olmasını dolayısı ile eve ve aileye bereket getirmesi amaçlanmaktadır. Yine eşik önüne konulan ve içi su dolu taşı tekmelemesi istenmekte, bununla da karşılaşacağı sıkıntıların ve meşakkatlerin su gibi önünden akıp gitmesi amaçlanmaktadır. Allah'ın kendisine gürbüz bir erkek evlat vermesi amacıyla kucağına bir erkek çocuk

---

²⁸ Kaynak Kişi Hüseyin Karaca (Emekli İ.H), 14.11.2018

verilerek evden içeri bu çocukla girmesi istenmekte, kapıdan girmeden dualar edilerek iyi dileklerde bulunmaktadır.

Aileye yeni dahil olmuş gelinlere özellikle bazı köylerde yedi gün süpürge verilmemekte ve süpürge ile temizlik yaptırılmamaktadır. Eğer gelin eve geldiği ilk günden itibaren süpürgeyi eline alarak temizlik yaparsa ömür boyu işinin bitmeyeceği, aşırı meşguliyetinin olacağına inanılmaktadır.²⁹ Günümüzde hemen hemen uygulaması kalmamış olan "Söyletme Tutma" geleneği de kırsal kesimlerde zaman zaman yapılan bir gelenektir. Bu uygulamada gelinler, damadın babası (kayınbabaları) ile konuşmazlar, işaretle anlaşmaya çalışırlardı. Eğer kayınbaba gelinin kendisi ile konuşmasını isterse ona altın veya başka bir değerli hediye alır, "dilini aç" diyerek artık karşısında konuşmasını isterdi. Eğer istemezse bu uygulama bir işkenceye dönüşen bir uygulama olarak sürüp giderdi. Bazen üç ay bazen de bir kaç yıl söyletme tutan tarafların olduğu büyüklerimiz tarafından nakledilmiştir.

Gece Tırnak Kesmenin Uğursuzluk Getireceği; Giresun İlinin bir çok yöresinde inanıldığı gibi Tirebolu İlçesinde de gece tırnak kesmenin uğursuzluk olduğuna, ömrü kısaltacağına inanılmaktadır. Bu inancın temelinde bu günkü ışıklandırmanın ve aletlerin olmadığı dönemlerde karanlık ve loş ışıkta tırnak kesen kişinin bir parmaklarını da yaralaması gibi bir sebep yatmaktadır. Karanlıkta tırnak keserken kişinin kendisine zarar verebileceği amacıyla başlatılan uygulamaya zaman içerisinde farklı anlamlar yüklenmiş, içerisine uğur ve baht gibi terimlerin yerleştirilmesiyle bir inancı dönüştürülmüştür.

Aile Fertlerince Biber, Soğan Gibi Acılı Sebzeler Dikildiğinde Aileye Acılı Haber Getireceği İnanıcı; Başka ailelerde var olup olmadığını bilmediğim bu inanç, özelde kendi aile geleneğimizde var olan bir inanıştır. Günümüzde unutturmaya çalıştığımız bu gelenekte aile içerisinde acılı hiç bir şeyin karşılıklı alışması yapılmaz, eve gelin gelenlere acılı sayılabilecek soğan, acı biber, sarımsak gibi şeyleri dikmemesi sıkıca tembih edilirdi. Amcam Mehmet Baş'ın vefatı öncesindeki günlerde acı diktiği ile ilgili bir anlatım olmuş, rahmetli babaannem kokusu çıkar dedikten sonra vefat haberi gelmişti. Annem köy hayatı ile meşgul olmakla birlikte vefat edinceye kadar kendi bahçesine acılı bir şey dikmemiş, dikilmesi gerektiğinde komşulardan yardım almıştır. Aileye gelin alınanlara da özellikle bu uygulama devamlı olarak hatırlatılmıştır.

---

²⁹ Kaynak kişi, Hikmet Yıldız (Tirebolu), 20.11.2018

Günümüzde unutturmaya çalıştığımız bu inanışta uğur ve baht ile ilişkilendirilmektedir.

Boğmaca'ya Yakalanmış Olan Çocukların Tedavisi; Boğmaca rahatsızlığına yakalanmış ve devamlı öksüren çocuklar yörede bolca bulunan kestane ağacının toprak üzerindeki köklerinin altından dualar okunarak üç veya yedi defa geçirilir, her defasında "boğma dedesi" denilirdi. Bu hastalıkla ilgili bir diğer uygulama da ikiz doğum yapan kadınların kullanmış olduğu eteğin veya fistanın altından yedi defa geçirilmek suretiyle yapılırdı. Bunun hastalığı azaltacağına veya geçireceğine inanılırdı.³⁰ Ağaç Kültünün uzantısı olan bu inanışın bir benzer uygulaması da Giresun dolaylarında zayıf ve çelimsiz olan çocukların ceviz ağcının köklerinden geçirilmesi olarak uygulanmış. Ağacın köklerinden geçirilerek çocukların güç, kuvvet ve bünye sağlamlığı kazanacağına inanılmıştır.³¹

Geç Yürüyen Çocuğun Cuma Namazından İlk Çıkana Ayak Bağının Kestirilmesi (Köstek Kesme) ; Anadolu'nun bir çok yöresinde rastlanılan köstek kesme olarak da adlandırılan bu uygulamada, yürürken ayakları dolaşan veya geç yürüyen çocuklar iki ayağı bir birine bağlanarak cuma namazı sırasında cami önüne getirilir, namazdan ilk çıkan kişi tarafından makasla birbirine bağlı olan ayaklarındaki ip kesilirdi. Böylece çocuğun daha düzgün ve kısa zaman içinde yürüyeceğine inanılırdı.

Geç Konuşan Çocukların Ağzına Kuş Konulması; Konuşma çağını geçmiş olan çocukların konuşmaya başlaması veya çocuğun daha erken konuşması amacıyla yakalanan serçe kuşları çocukların ağzına kafa tarafından sokularak çıkarılır daha sonra kuş serbest bırakılırdı. Böylece çocuğun düzgün ve erken konuşacağına inanılırdı.

Ecinni Hikayeleri; Ecinni olarak isimlendirilen cin peri hikayeleri hala dilden dile nakledilen önemli inanışlardan biridir. Cinler ile evlenenlerin olduğu, bu kişilerin başkaları ile evlenmesinin cin tarafından engellendiği, eğer evlenirse evinde devamlı huzursuzluk çıkararak ailesini huzursuz ettiği, cinlerin tanınması için ayaklarına bakmanın gerektiği, ayaklarının ters olduğu, büyü işleri ile uğraşanların cinlerle evlenebildiği, bazı bilgileri onların aracılığı ile bildiği anlatıları dilden dile nakledilmektedir. Şehre yakın köylerden bir bayanın bir kaç defa evlendirilmiş olmasına rağmen gerdeğe girmeden evine

---

³⁰ Kaynak Kişi, Hikmet Yıldız (Tirebolu), 20.11.2018

³¹ Bkz. Gökdağ- Kuruca, II/425

döndüğü, onu sahiplenen cinin başkası ile gerdeğe girmesine engel olduğu gibi olaylar anlatılmaktadır.

Su membaları ve değirmenler ecinni anlatımlarında en çok anılan mekanlar olarak dikkat çekmektedir. Özellikle genelde yerleşim merkezlerinden uzak su ağzlarına kurulmuş değirmenlerle vakalar daha sık özdeşleştirilmektedir. Akşam alaca karanlığında veya karanlık basmasından sonra farklı ışıklar olarak ağaçlarda cinlerin belirdiği, değirmende un öğütmekte olan kişileri rahatsız ederek korkuttukları sık dile getirilmektedir. Babam Ahmet Baş,14-15 yaşlarında iken Arageriş köyünde arkadaşı Arif Çakmak ile gittikleri köy değirmeninde akşam vakti bir anda ortalığın aydınlandığını, farklı renklerde ışıkların bulunduğu bir ağaçtan isimleri ile çağrıldıklarını, babam Yasin Suresi okumaya başladığını, öylece unlarını öğüttüklerini, işlerini bitirdikten sonra yine okumaya devam ederek bölgeden ayrıldıklarını, bölgeden ayrılmalarının akabinde değirmen civarındaki ışıkların da kaybolduğunu nakletmiştir.

Su pınarlarının etrafında peri kızlarının bulunduğu, buraların onlar tarafından korunduğu Giresun yöresinde genel bir inanıştır. Bu perilerin genç kız veya kadın şeklinde erkeklerin karşısına çıktıkları, karşısına çıktıkları kişilerle evlendikleri ve sadece evlendikleri kişilere göründükleri halk arasında anlatılmaktadır.³² Cin ve perilerin pınarlarla ilişkilendirilmesi Dede Korkut Kitabında da vurgulanmaktadır. Basat'ın Tepegöz'ü Öldürmesi başlıklı hikayede Basat'ın babasının yayla yolculuğu esnasında Uzunpınar denilen bir pınarın başında peri kızlarını gördüğü, bir tanesini yakalayıp ilişkiye girdiği, bu peri kızından tepesinde gözü bulunan bir evlat peydahladığı, bu Tepegöz'ün büyüyerek Oğuzların başına bela olduğu, her gün yemek için adam ve çok sayıda hayvan istediği, aynı kandan geldiği Basat tarafından da öldürüldüğü anlatılmaktadır.³³ Su pınarlarının etrafında peri kızlarının bulunduğu, buraların onlar tarafından korunduğu Giresun yöresinde genel bir inanıştır. Bu perilerin genç kız veya kadın şeklinde erkeklerin karşısına çıktıkları, karşısına çıktıkları kişilerle evlendikleri ve sadece evlendikleri kişilere göründükleri halk arasında anlatılmaktadır.³⁴

Cin ve perilerin su kaynakları ile ilişkilendirilmeleri günümüzden çok öncelerine dayanmaktadır. Türklerin en eski dönemlerden beri su ve pınar

---

³² Gökdağ- Kuruca, II/426

³³ Muharrem Ergin , Dede Korkut Kitabı I, Ankara, 1989, 207-208, TDK Yay.

³⁴ Gökdağ- Kuruca, II/426

membalarını kutsadıkları, Yer-Su kültü içerisinde ıduk-mukaddes sayıp yeryüzünde iyi ve koruyucu ruhlar olarak nitelendirdikleri bilinmektedir.³⁵ Yer-Su, Orhun Abidelerinde; “..Yukarıda Türk Tanrısı, mukaddes yeri, suyu öyle tanzim etmiştir...”³⁶ “...Üstte Tanrı, mukaddes yer, su, amcam kağanın devleti kabul etmedi olacak...”³⁷ şeklinde koruyucu ruhlar ve vatan olarak ifade edilmiştir. Su ve pınarlar Türklerin tabiata bakışlarında her daim önemli bir yer işgal etmiştir. Günümüzde acı su olarak bilinen kaynaklara verilen değer, buraların şifa etkileri ile ilgili olarak yapılan anlatılar ile Anadolu’da, halen varlığını farklı şekillerle devam ettiren ve birçok bölgede izlerine rastlanan dağ, su (ırmak, göl, pınar), ağaç, orman, kaya kültleri geçmiş dönemdeki inançların farklı şekilde yansımından öte bir şey değildir.³⁸ Abdülkadir İnan Kazan’daki Hocalar Dağı hakkında bir din adamının “Cahil halk nerede bir dağ veya pınar görse, bir kayın ağacı diker ve oraya keramet derler.” şeklinde şikayette bulunduğunu nakletmektedir.³⁹

Kırsal kesimlerde genellikle mutfak musluklarının akıntılarının kanalizasyon olmadığından dışarı bahçeye akıtılmaktaydı. Musluğun aktığı ve yemek artıklarının da bulunduğu bu alanlar da genellikle cinlerin bulunabileceği netameli yerler olarak kabul edilmişlerdir. Buralara büyük veya küçük ihtiyacı giderenlerin çarpıldığı veya gece yatağından alınarak cinlerin mahkemesine çıkarıldığı, yapmış olduğu eylemin sonucu olarak cezalandırıldığı, cin çarpması denilen sıkıntıya düşer oldukları da nakledilmektedir.

Sonuç : Türkiye'nin bir çok bölgesinde varlığını yıllar boyunca sürdüren halk inanışlarından bazıları hemen hemen benzer algılarla Tirebolu yöresinde de yaşamaktadır. Bazı inanışlar, ise yöreye özgü olarak dikkat çekmektedir. Boğmaca, erüşük (erişik) hastalıklarının tedavisi, çocukların ağzına kuş konulması, gelinin yedi gün süpürge tutmaması, Yaşmaklı Kıranı efsanesi gibi inanışlar Tirebolu ilçesinde varlığı devam eden inanışlar olduğu dikkat çekmektedir. Günümüzde bu inanışların bir kısmı hayat alanından çekilmiş olmakla birlikte hala yaşlı kesimin zihinlerinde canlılığını sürdürmektedir. Yeni neslin kültürel dünyasında bu inanışlarla ilgili bir olgu yer almamaktadır. Milletlerin kültürel hayatlarının bir parçası olan bu

³⁵ Bkz. Mustafa Baş, Gök Türkler Orhun Abideleri ve Gök Türklerin Dini, Ankara, 2014, 93

³⁶ Orhun Abideleri, Bilge Kağan Doğu Cep. 10.str, 24

³⁷ Orhun Abideleri, Bilge Kağan Doğu Cep. 35.str, 30

³⁸ Baş, 95

³⁹ İnan, Eski Türk Dini Tarihi, 185

inanışların, taşıdıkları folklorik değerler dikkate alınarak kayıt altına alınması, zaman içerisinde kaybolmalarının engellenmesi, folklorik değerler olarak bir kısmının gelecek nesillere aktarılması yerel kültürün korunmasına katkı sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

BAŞ, Mustafa, Gök Türkler Orhun Abideleri ve Gök Türklerin Dini, Ankara, 2014, 93

BAŞÇETİNÇELİK, Ayşe, “Adana ve Çevresinde Gelenek ve Görenekler” <http://turkoloji.cu.edu.tr/CUKUROVA/makaleler/28.php>

BEYDİLLİ, Celal. Türk Mitolojisi Ansiklopedik Sözlük (Çev. Eren Ercan), Ankara, 2004

ÇOBANOĞLU, Özkul, "Kültürlerin Diyalogu Veya Diyalogsuzluğu Bağlamında Halkbilimi Çalışmalarının Yeri Ve Önemi" Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları 149-164 (HÜTAD) 2017

ÇOBANOĞLU, Özkul, Türk Halk Kültüründe Memoratlar ve Halk İnançları, Ankara 2003, Akçağ Yay.

DÜZGÜN, Ülkü Kara, "Giresun Adak Yerlerinde Tespit Edilen Çeşitli Uygulama, inanış ve Efsaneler" Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt 2/7, Bahar 2009, 150-151

ECK, Diana L. “Mountains Md.” The Encyclopedia of Religion I-XII, ABD, 2005, IX/6212, Thomson Gale Co.

ERGİN, Muharrem, Dede Korkut Kitabı I, Ankara, 1989, TDK Yay.

ERGİN, Muharrem. Orhun Abideleri, İstanbul 2003

GÖKDAĞ, Bilgehan Atsız-KURUCA Nazım, "Giresun'daki Eski Türk İnançlarının İzleri" Giresun Kültür Sempozyumu Bildiriler Kitabı I-II, İstanbul, 1998, II/425, Giresun Belediyesi Kül. Yay.

Heyet, Türkçe Sözlük I-II, Ankara, 1998, I/1080 TDK Yay.

İNAN, Abdulkadir, Eski Türk Dini Tarihi, İstanbul, 1976, 32, Kültür Bak. Yay

İNAN, Abdulkadir, Hurafeler ve Menşei, Ankara, 1962, DİB Yay.

KALAFAT, Yaşar, "Türk Dünyası Tarih Çalışmalarında Halk İnançlarının Önemi" , Milli Folklor, Sayı 44, Ankara, 1999

KALAFAT, Yaşar, İslamiyet ve Türk halk İnançları, Ankara, 2009, 28, Berikan Yay.

KALAFAT, Yaşar, Memoratlar-Astral Dünya Mitolojik Boyut, Ankara, 2018, 13 Berikan Yay.

KÜÇÜK, Abanoz, "Doğu Karadeniz Yöresi Doğum Sonrası İnanış ve Uygulamalarında Cadı / Obur", Karadeniz, Yıl 3 Sayı 12

ÖGEL, Bahaeddin, Türk Mitolojisi I-II, İstanbul, 1971, II/283 Kültür Bak. Yay ;

TANYU, Hikmet, Türklerde Taşla İlgili İnançlar, Ankara, 1968, 34 AÜİF Yay.

GÖRÜŞMELER

KARACA, Hüseyin (Emekli İ.H), 14.11.2018

YILDIZ, Hikmet (Tirebolu), 20.11.2018

YÜKSEL, Ayhan, (Tarihçi-Araştırmacı) 13.11.2018